

Singular / Serial

**Magisterarbete
Konstfack, IA
Anna Holst
2006**

INNEHÅLL

Inledning, Syfte	S 3
Bakgrund	
1. Nuläget	S 3
Globalisering	S 3
Miljö	S 5
Hur funkar det för oss?	S 6
2. Historia	S 8
3. Framtiden – Lösningarna	S 10
Formgivning	S 10
Problemformulering	
Program	S 11
Singular & Serial	S 12
Metod	S 14
Uppläggnig och Genomförande	
1. Serial	S 14
2. Singular	S 17
Resultat / Slutsats	S 18
Litteraturförteckning	S 19

INLEDNING, SYFTE

”consumption - one of the most central and also one of the most neglected elements in the global search for a sustainable future.”¹

Projektet handlar om formgivning och konsumtion, om hur mycket vi förbrukar (varför) och om produkternas livslängd.

Våra produkter är kanske mer miljövänliga nu än för ett par decennier sedan, men vi köper fler. På en kort tid har vårt sätt att konsumera ändrats oerhört.

En förutsättning för vår konsumtion är att både material och arbetskraft är billigt, vilket är ohållbart i ett längre perspektiv.

Materialen blir dyrare ju mindre som finns kvar, arbetskraften är bara billig så länge landet den finns i är fattigt.

Som formgivare kan man känna en problematik i att formge ”en sak till”.

I examensarbetet vill jag ta ställning till detta och leta efter lösningar.

Hur vill jag arbeta som formgivare?

BAKGRUND

1. Nuläget

*“In his book *An All-Consuming Century*, history professor Gary Cross argues that “consumerism” won the ideological wars of the twentieth century. Although most histories of recent economic and political developments suggest that it was capitalism or democracy that triumphed over communism, Cross makes a persuasive case that consumerism is what defines our age and is the lens through which most people view our times”²*

Globalisering

Saker kostar, någon måste betala.

Vi tror (fast vet nog egentligen bättre) att allt har blivit billigare, att en handjord rottingkorg kostar 69 kr för att:

”våra formgivare får anstränga sig extra mycket för att finna smarta sätt att använda nya material och återanvända det som blir över. Vi samarbetar även nära med våra fabriker för att göra tillverkningen så effektiv som möjligt, och vi försöker hitta nya sätt att packa och transportera våra produkter. Allt detta gör att vi kan hålla kostnaderna nere, utan att någonsin behöva tumma på kvaliteten.”³

¹ Børge Brende, Norwegian Minister of Environment Chairman, Commission on Sustainable Development *State of the world 2004*, The Worldwatch Institute foreword s xv

² Christopher Flavin, *State of the world 2004*, The Worldwatch Institute preface s xvii

³ Ikea katalogen 2006

Förhållandet mellan U och I-världen håller snabbt på att förändras.

*“According to a recent study, 1,7 billion people - 27 % of humanity – have now entered the consumer society....nearly half of global consumers now live in developing countries, including 240 million in China and 120 million in India – numbers that have surged dramatically in the past two decades.....Not only will hundreds of millions of people in the developing world enter the consumer society in the near future, but the per capita consumption levels of those who are already in it continue to surge as automobiles and houses get larger and as new gadgets proliferate.”*⁴

I en dokumentär jag såg om Kina och dess snabba tillväxt förklarade en ung entreprenör att det är viktigt att ha ett val. Nu får man välja; Gucci eller Prada. Folk i Kina tillåts numera att tjäna pengar och konsumera. De bryr sig inte så mycket längre om politiska frågor, sa hon.

Egentligen har det väl inte blivit för dyrt att tillverka saker i Sverige, det är bara det att vi är vana att kunna gå in på Ikea och handla en soffa för 3000 spänn, vill inte spara i 5 år först, och vi vill åka till Brasilien på badsemester när vi har chansen. Klart att vi gör det, det är nästan omöjligt att stå emot alla frestelser. Det finns billigare arbetskraft i Asien än så länge, men när tippas balansen över? Kina exporterar alltmer varor till USA och har börjat köpa upp företag och råvaror. Vi har universitet och högskolor i Sverige men i Indien examineras alltfler dataingenjörer ut varje år. Vad gör vi när råvarorna börjar ta slut, när Kina och Indien får så bra ekonomi att de börjar konkurrera på allvar med oss om de resterande tillgångarna? Förr eller senare blir vi nog tvungna att förändra vårt beteende.

*“Beyond the ethical imperative to care for all is a self-preserving motive. Lack of attention to the poorest can result in greater insecurity for the prosperous and in increased spending on defensive measures. The need to spend billions of dollars on wars, border security and peacekeeping is linked to a disregard for the world’s pressing social and environmental problems.”*⁵

*”Redan nu förbrukar EU alldeles för mycket naturresurser och råvaror för att kunna skapa välstånd och hålla de ekonomiska hjulen igång....
-Vårt behov sträcker sig långt utanför Europas gränser och vi blir alltmer beroende av tillgångar från andra länder, vilket är ohållbart.
I framtiden är hon övertygad om att vi får se en hårdnande konkurrens om jordklotets tynande naturtillgångar, när tillväxtboomande länder som Kina och Indien nu tar alltmer resurser i anspråk.”*⁶

⁴ Christopher Flavin, *State of the world 2004*, The Worldwatch Institute preface s xvii

⁵ Gary Gardner, Erik Assadourian, Radhika Sarin, *The state of consumption today*, *State of the world 2004*, The Worldwatch Institute s 20-21

⁶ Lisa Klingström intervju med Jacqueline McGlade chef för EEA, European Environment Agency *Miljörapporten* Nr 2 2005

Miljö

“The underlying premise off mass consumption economics – that unlimited consumption is acceptable, even desirable – is fundamentally at odds with life patterns of the natural world.”⁷

När man läser artiklar och hemsidor om miljöförstöring är det både deprimerande och hoppfullt. Øystein Dahle, ordförande för den amerikanska tankesmedjan World Watch Institute som årligen ger ut miljölägesrapporten ”State of the World”, är positiv och tycker att det är bra att råvarorna börjar ta slut snart eftersom vi kommer att använda dem mer ekonomiskt när det finns mindre kvar.

” Han upprörs över det faktum att idag är flygbränsle för det mesta billigare än vatten. Transporter blir ohållbart billiga då de inte betalar sina miljökostnader fullt ut, vilket skapar överförbrukning.

- Det leder till att världshandeln sker på fel principer när miljökostnaden inte finns med på prislappen. För att råda bot på problemet behövs en ekonomisk termostat som reglerar att vi inte konsumerar mer än nödvändigt.”⁸

Man vet vilka problemen är och i vissa fall även lösningarna.

I ”Miljörapporten” en svensk tidskrift riktad till näringslivet läser jag en intervju med Jacqueline McGlade chef för EEA, European Environment Agency:

” ...EEA har gjort beräkningar på vinster och kostnader i ett scenario där medlemsländerna skulle minska sina utsläpp själva och inte räkna hem klimatsatsningar i andra länder... Vinsterna i form av minskad dödlighet, förbättrad hälsa och krympta vårdkostnader skulle enligt EEA:s analyser överstiga kostnaderna för att få ner utsläppen.”

Om de nya EU-länderna:

” – De har stängt många av sina gamla industrier och när de nu investerar i ny teknik är det lönsamt att satsa på resurseffektivitet från början. Så där sker faktiskt en frikoppling mellan tillväxt och miljöförstöring säger hon.

I de gamla medlemsländerna finns däremot sambandet mellan tillväxt och resursförstöring kvar mycket starkare och kommer att bli svårare att bryta.”⁹

Det är alltså inte alltid som man tror att ”vi” är så duktiga. I Sverige har vi väl en uppfattning att vi inte behöver bry oss så mycket, att vi redan ”är” miljövänliga?

”I den svenska debatten tar man oftast inte hänsyn till att det svenska välståndet ger upphov till miljöeffekter långt utanför vårt lands gränser. Sverige framställs ofta som något av ett ekologiskt mönsterland, som har löst – eller åtminstone är på god väg att lösa – de flesta av sina miljöproblem. Men är det inte i själva verket så att vi har exporterat dem?”¹⁰

⁷ Gary Gardner, Erik Assadourian, Radhika Sarin, The state of consumption today, *State of the world 2004*, The Worldwatch Institute, s2

⁸ Lisa Klingström intervju med Øystein Dahle, *Miljörapporten*, Nr 12 2004

⁹ Lisa Klingström intervju med Jacqueline McGlade, *Miljörapporten*, Nr 2 2005

¹⁰ www.snf.se (Svenska Naturskyddsföreningen)

Hur funkar det för oss?

Tid. Allt går snabbare, även formgivningsprocessen.

Kanske är det inte så konstigt att vi tycker gamla saker är fina och välgjorda, man hade helt enkelt mer tid att arbeta igenom produkter.

Skulle det kunna fungera lika bra som förr att formge saker som är gjorda för att leva längre än en människa, som barnen ska ärva osv. eller som i alla fall någon vill överta sen?

Som framgångsrik formgivare ska man spotta ur sig produkter och som konsument ska man konsumera i allt snabbare takt.

Vi har mer saker men mindre tid, säljer vi vår tid för att kunna konsumera?

”Familjen har blivit en maskin där föräldrarna kastar in tid och kan plocka ut konsumtion. När föräldrar planerar sina arbetstider så att de går i skift - mamman är på jobbet före gryningen medan pappan lämnar barnen vid nio, mamman hämtar barnen klockan tre medan pappan jobbar kväll - så är det för att kunna behålla, och gärna trappa upp, en hög konsumtionsnivå: klara höga boendekostnader och ändå få pengar över till Yu-Gi-Oh-kort och Bratzdockor, Thailandssestrar och weekendresor, digitalboxar och Dieseljeans.”¹¹

“Although self-reported happiness among the poor tends to rise with increased income, studies show that the linkage between happiness and rising income is broken once modest levels of income is reached. The failure of additional wealth to help people have satisfying lives may be the most eloquent argument reevaluating our current approach to consumption....”¹²

Är pengar värdefullare än tid? Hur var det förr?

” Sociologen Max Weber har påpekat att flertalet av dem som levde i äldre samhällen inte var inriktade på att öka antalet behov, utan mer på att upprätthålla en viss av traditionen given levnadsstandard. ... Det var, brukar det hävdas, fram till industrialiseringen en främmande tanke att höja sig över sin klass. Om de ekonomiska resurserna någon gång förstärktes, arbetade man istället mindre.”¹³

Har konsumtion gjort att vi har mindre tid att ägna oss åt andra saker?

“...the drive to consume now dominates many peoples’ psyches, filling the place once occupied by religion, family and community. Consumption has given hundreds of millions of people a new sense of independence and has become a common benchmark to measure personal accomplishment.”¹⁴

¹¹ Katarina Bjärvall, DN, 28 nov 2005

¹² Gary Gardner, Erik Assadourian, Radhika Sarin, The state of consumption today, State of the world 2004, The Worldwatch Institute, s 19

¹³ Peder Aléx, Konsumera rätt- ett svenskt ideal: behov, hushållning och konsumtion, 2003

¹⁴ Christopher Flavin, State of the world 2004, The Worldwatch Institute preface s xvii

När man läser om ämnet konsumtion nämns ofta Abraham Maslow och "behovstrappan".

*"...Abraham Maslow som under 50-talet skapade teorin om behovstrappan. Behovet ses i teorin som synonymt med driften. I en första version av teorin pekade Maslow på fem olika behovskategorier: 1. Kroppsliga eller fysiologiska behov som mat, vatten, syre 2. Trygghetsbehov 3. Gemenskaps och tillgivenhetsbehov 4. Behov av uppskattning: kärlek och att tillhöra en grupp 5. Behov av självförverkligande"*¹⁵

Vi skapar nya behov - för ett par generationer sedan levde man på ett helt annat sätt, nu uppmuntras vi att förverkliga oss själva, det sista steget i trappan alltså. Är vi omätliga?

Nya produkter skapar nya behov som vi inte visste att vi hade.

Nu vill man ju inte vara utan mobiltelefon. Den har ju förändrat och underlättat tillvaron på många sätt, även om det finns sämre sidor också av att vara så tillgänglig.

Vissa nya uppfinningar bidrar faktiskt till mindre konsumtion av material, digitaliseringen t.ex, även om det "papperslösa kontoret" var en myt.

När vi har uppfyllt våra basala behov kan vi börja överkonsumera, t.ex mat...

*"Aggressive pursuit of a mass consumption society also correlates with a decline in health indicators in many countries....overweight and obesity, generally the result of poor diet and an increasingly sedentary lifestyle, affect more than a billion people.... Overall "social health" has declined in the United States in the past 30 years as well....despite higher levels of consumption than in most other industrial nations..."*¹⁶

*"In the United States, an estimated 65 % of the adults are overweight or obese, leading to an annual loss of 300 000 lives and to at least \$ 117 billion in health care costs in 1999."*¹⁷

Man kan fundera på om vi är helt anpassade för fri tillgång på t.ex mat?

Ett fritt val och individens ansvar kan man tycka, men om det kostar 117 miljarder dollar per år?

¹⁵ Peder Aléx, *Konsumera rätt- ett svenskt ideal: behov, hushållning och konsumtion*, 2003, sid 161_

¹⁶ Gary Gardner, Erik Assadourian, Radhika Sarin, *The state of consumption today, State of the world 2004*, The Worldwatch Institute, s 17

¹⁷ Gary Gardner, Erik Assadourian, Radhika Sarin, *The state of consumption today, State of the world 2004*, The Worldwatch Institute, s 18

”Enligt Bourdieu är maktaspekten på konsumtionen det väsentliga – han undviker att tala om behov. Konsumtionen kan enligt Bourdieu användas till att befästa sociala positioner genom ett intrikat distinktionssystem.”¹⁸

Krav. Det perfekta hemmet, bilden av ett perfekt liv. Man vill vara sån och man tror att man måste ha det så. Livstil.

Att konsumera är ju också ett sätt att bygga upp en identitet, att visa vem man är, i vilket socialt sammanhang man existerar. Jag skulle ju t.ex inte köpa vilken soffa som helst, av många anledningar skulle jag göra ett noggrant val. Förmodligen skulle jag innan köpet ha en föreställning om var jag skulle köpa soffan, en butik som förmodligen skulle ha en som jag ville ha, med ett pris och ett sortiment men även ett varumärke (som stämmer överens med bilden jag har av mig själv, samt naturligtvis min ekonomiska situation).

I grund och botten är det väl ungefär så det fungerar, även om det finns undantag?

2. Historia

Saker byts ut allt snabbare, modet växlar, vi lever på sätt och vis i en historielös tillvaro. I boken ”Konsumera rätt- ett svenskt ideal av Peder Aléx, finns en kortfattad beskrivning av konsumtionens historia. Jag inledde mitt examensprojekt med att läsa den.

”Den övervägande majoriteten av individer i historien har levt under knappa förhållanden. Flertalet har, trots eget hårt arbete och ett sparsamt liv, enbart haft tillgång till ett minimum av föda, kläder och bostad. Sparsamhetsidealet, betonandet av vikten att hushålla, har varit en naturlig och bärande tanke hos olika befolkningsmajoriteter in i vår tid.”¹⁹

Det är en slående tanke, att vår livsstil egentligen är väldigt ny, historiskt sett. På väldigt kort tid har vi vant oss vid ett överflöd som vi är de första generationerna att uppleva. Hur var det förr:

”Grekernas värld dominerades av tanke på harmoni och jämvikt...Individens främsta dygd var sofrosyne, ett begrepp som kan förknippas med besinning, förnuft, måttfullhet, avhållsamhet och blyghet. Lidelserna skulle kontrolleras.

.....Platon kritiserar i boken Staten de mänskliga lasterna och framförallt begäret (efter överflöd och lyx). Det är värt att poängtera att behovet ofta genom historien har kopplats samman med, och bestämts utifrån, en diskussion om begäret, och att många hävdar att människans moral kan och borde härddas genom försakelse. Underförstått stärkes därmed samhället.”²⁰

Ord som ”måttfullhet”, ”måttlighet” och ”försakelse” tycks med vår tids ögon sett väldigt gammaldags och torftiga.

¹⁸ Peder Aléx, *Konsumera rätt- ett svenskt ideal: behov, hushållning och konsumtion*, 2003, sid 163

¹⁹ Peder Aléx, *Konsumera rätt- ett svenskt ideal: behov, hushållning och konsumtion*, 2003, sid 17

²⁰ Peder Aléx, *Konsumera rätt- ett svenskt ideal: behov, hushållning och konsumtion*, 2003, sid 18-19

” I den senare lutherska traditionen återfanns en asketisk sida som riktades mot pråligheten. Människan skulle idealt sätt vara flitig och måttlig. Martin Luther (1483-1546) hävdade att strävan efter materiell vinning utöver de egna behoven måste uppfattas som ett symptom på bristande nåd. Individerna borde förbli i det stånd och kall som Gud satt honom i och hålla sig inom dessa gudomligt utstakade gränser.” ²¹

Att vara sparsam eller asketisk känns ju inte som något ideal längre.

Snarare att ”unna sig själv”, ”*Beacuse I’m worth it*” som de säger i Lóreal reklamen.

IKEA tycker i sin katalog att ”*alla ska ha råd med möbler med god design*” ²²

Design (här = konsumtion) blir alltså till en demokratifråga, det handlar om vad alla har rätt till, precis som frihet, jämlikhet och andra saker som ingår i de mänskliga rättigheterna.

Begrepp som på 50-talet (med folkhemmet och ”vackrare vardagsvara”, Svenska Slöjdföreningens manifest för att förmedla konstnärer till industrin i syfte att förbättra och ”besjåla” industrivaran) hade sitt ursprung i sociala ambitioner, används på ett annat sätt nu. Det är väl ingen som verkligen tror att det är omsorg det handlar om.

Men visst är det en demokratifråga också.

Naturligtvis har dessa ideal också varit ett sätt att hålla folket under kontroll och ”på sin plats”. Inget man skulle vilja ha tillbaka.

Man kan dock fundera över om det innebar mindre stress, kravet på att ”göra något av sitt liv” kan ju inte ha funnits på samma sätt, man hade helt enkelt inte de möjligheterna.

Frihet och demokrati vill vi ju ha men varför likställa det med konsumtion, eller i alla fall ohämmad konsumtion?

“ Consumption is not a bad thing. People must consume to survive, and the world’s poorest will need to consume more if they are to lead lives of dignity and opportunity. But consumption threatens the wellbeing of people and the environment when it becomes an end in itself – when it’s an individual’s primary goal in life, for example, or the ultimate measure of the success of a government’s economic policies.” ²³

²¹ Peder Aléx, *Konsumera rätt- ett svenskt ideal: behov, hushållning och konsumtion*, 2003, sid 24

²² IKEA katalogen 2006

²³ Gary Gardner, Erik Assadourian, Radhika Sarin, *The state of consumption today, State of the world 2004*, The Worldwatch Institute, s 4

3. Framtiden - Lösningarna

I DN läste jag en intervju med Norman Myers, pionjär på miljöområdet och rådgivare åt FN, Världsbanken och USA:s regering.

"- Det som avgör vår framtid är mängder av små, personliga val. Varje gång vi kokar vatten till tre koppar kaffe fast vi bara dricker en så bidrar vi till att halva Bangladesh kommer att svämmas över...

*...Han pekar hela tiden på det positiva exemplet. Vilken del av USA har minst antal bilar? Jo, Manhattan som är rikast. Med höga parkeringspriser och bra kollektivtrafik väljer New Yorkborna att hyra bil över helgen om de ska bort, i stället för att äga och köra dagligen. Det är framtiden, att köpa kunskap och frihet snarare än miljöförstöring."*²⁴

Formgivning

Jag hittade en bra hemsida, www.edf.edu.au, Eco Design Foundation Australia.

Den handlar om hur produkter bör bli mindre resurs/materialkrävande.

Hålla längre, eller bestå av material som inte kräver lika mycket resurser för att tillverkas eller lätt kan återvinnas.

Där finns teorier om framtiden, som att tjänster till viss del kommer att ersätta produkter som konsumtionsvara.

Ett företag som Electrolux kan t.ex övergå till att i högre grad sälja tjänster som reparationservice eller städning istället för att sälja dammsugare.

Det handlar också om att design och arkitektur kan påverka människor, få dem att ändra beteenden, till mer ekologiskt hållbara. Låter som gammal funktionalism, idealistiskt, men kanske är det dags för idealism igen?

*"The problem with product design is the product. Designers are educated to be makers of things...Sustainments are designed solutions to problems that change the way people behave, sometimes through their relation to a designed product."*²⁵

Vad som tilltalar mig med hemsidan är att den pekar på olika lösningar och även betonar hur viktigt formgivning och formgivare är i sammanhanget.

"The importance of design"

*The interface between materials and their use is the domain of design. In many ways it is by design that our societies have become so unsustainable in terms of material throughput. It is only by careful design, gathering and redirecting current values, habits, skills and technologies, that dematerialised ways of living and working will appear not only feasible but desirable."*²⁶

²⁴ Niklas Ekdal, intervju med Norman Myers, DN, 3 mars 2005

²⁵ www.edf.edu.au, Ecodesign Foundation Australia

²⁶ www.edf.edu.au, Asia-Pacific Centre for Dematerialisation Design

Konsumtion är en grundförutsättning för vårt samhälle, som formgivare tror jag att vi kan påverka *hur* vi konsumerar, inte *att*.

Om tiderna förändras anpassar vi oss och kommer på nya sätt.

Förändring och utmaningar leder till nytänkande och nyskapande, egentligen ett drömläge för formgivare.

PROBLEMFÖRMULERING

Program

Jag vill omsätta mina ställningstaganden och kunskaper i praktiken genom att formge möbler med konsumtion som fenomen och dess problematik som utgångspunkt.

För att göra detta tänker jag använda två skilda angreppssätt.

Syftet med båda sätten är att utnyttja materialet i produkterna mer effektivt.

1. En möbel som är anpassad för en kort livslängd enligt vår tids snabba trender.
Gjord av ett lätt material, kräver lite resurser för att tillverkas och återvinnas.

2. En möbel som är gjord för att "leva" länge.

Anpassad för att kunna repareras och slitas utan att förlora sina ursprungliga kvalitéer, kanske t.om bli bättre med tiden. Vilka egenskaper behöver den ha?

Egentligen är det ju så formgivare har jobbat i alla tider.

Det nya är kontexten.

Vissa produkter har ett bestående värde även nu när vi konsumerar i en så galen takt. Vad är det som gör just de föremålen värdefulla, när annat slängs?

- tid. Ofta är det äldre föremål. Historia, arv, förfäder...
- kvalité. Kvalité som i slitstyrka, funktionalitet eller som varumärke.
- värde = ekonomiskt. Föremål som en gång var exklusiva tappar ofta inte lika mycket i värde som de billiga. De har ett bestående ekonomiskt värde.
- Form. Klassisk formgivning? Men det finns föremål från alla epoker i alla möjliga stilar. Stark form = fina proportioner, materialmöten osv.?

Syftet är att göra ett projekt som fungerar i utställningssammanhang, eftersom en viktig del är att få det att fungera som ett debattinlägg angående formgivarens ansvar och möjligheter.

Singular & Serial

”The value of things” av Neil Cummings och Marysia Lewandowska, beskriver hur vi värderar, samlar och utbyter saker.

Dessutom jämför och sammanlänkar de museét och varuhuset.

Jag har använt mig begreppen ”Singular” och ”Serial”, som förekommer i citaten nedan, för att beskriva respektive möbel.

*”Although products began to play an increasingly symbolic role, the expression of their value as part of material culture also required a physical machinery of supply and display. The Value of Things sets out to explore the two institutions at the heart of the system that sources, transports, warehouses, stocks, interprets, displays and redistributes material things. These institutions constitute the most privileged sites within the social organisation of all objects, images, signs and services: the department store and the public museum.”*²⁷

Varför är vi så fascinerade av det som är unikt i vårt massproducerade samhälle?

*”Singular and Serial: Any mass-produced object can be given the appearance of singularity, yet nothing is ever truly singular. Singularity exists only at the level of an idea. Few people are fooled by the claims made for everyday objects- “only-surviving”, “original flavour”, “the oldest”, “modern classic”-but even the “uniqueness” of the treasures of the museum is something that can be dissolved with reference to a seamless line of precedents. Nevertheless, the attraction of singularity is part of our desire for every artefact, hence the endless flow of claims for “original recipe” “authentic flavour” “white label” and “directors cut”....It’s the creation of the idea of the singular, of the “original” in a vast field of almost identical objects, that reflects our own drive to feel individual and special, to be “one of a kind”. Ownership of an object offers us fleeting happiness at the moment of connection with something we perceive as unique.”*²⁸

I amerikanska talkshows uppmuntras mantrat; you´re special.

Man inte ska glömma att man är speciell, unik.

Som om det vore en egenskap i sig, som om man inte kan komma på nåt annat att säga.

Du är speciell, även om du inte är så lyckad.

Varför är det så hemskt att känna sig som en i mängden?

Varför vill man bli känd eller ihågkommen efter sin död?

²⁷Neil Cummings och Marysia Lewandowska, *The value of things*, 2000, s 19

²⁸Neil Cummings och Marysia Lewandowska, *The value of things*, 2000, s 85

I "The Value of Things" står också om hur vi utbyter och värderar saker:

*"Exchange. Exchange is the mechanism by which objects are acquired, classified and displayed; it is the means via which economies are made visible and, simultaneously, gain an emotional, monetary or material texture. Exchange is also the means by which values are distributed in a society. Although value is an abstract concept, the slippery nature of terms like "beautiful", "delicate", "expensive" or "disgusting" can be given form by material things. Unlike colour, weight, texture or occasionally function, these qualities are not properties of the things themselves, but judgements, given form by the objects.....In contemporary exchange it is through money that we express the intensity of the competing desires, and make the interplay of desire and sacrifice visible, as price becomes a representative of what we are prepared to sacrifice for the things we desire.....Exchange helps to animate objects with value, and in doing so it weaves a dense social web of aspiration characterised by a cycle of desire, use and disillusionment. Disillusionment inevitably follows exchange; it is never the object which is consumed - instead, it is the relationship between us and the object of our desire."*²⁹

Som formgivare kan jag tycka att det är ett cyniskt sätt att se på föremål. Men alla föremål kommunicerar, och existerar i ett kommersiellt och kulturellt sammanhang, där våra, ytterst subjektiva värderingar avgör deras värde.

Serial och Singular ska kommunicera helt olika saker och i viss mån nå olika konsumenter. Serial är för alla/många, Singular för vissa.

Eftersom Serial är formgett för massproduktion så ställer jag högre krav på miljövänlighet. Vilket formspråk man bör använda däremot, känns omöjligt att veta.

Som formgivare får jag lita på min intuition. Innan möbeln är testad i ett kommersiellt sammanhang vet jag inte om bordet verkligen är "för alla" .

"Singular" är mindre självklar, mer känslomässig.

Jag kan vara friare i frågan om återvinning och miljövänliga material / produktion, eftersom möbeln ska tillverkas i få exemplar och framförallt ha så lång livslängd.

²⁹ Neil Cummings och Marysia Lewandowska, *The value of things*, 2000, s 66

METOD

1. Information

Jag inledde mitt arbete genom att läsa litteratur, artiklar och hemsidor för att få mer inblick i ämnet och för att hitta ingångar till själva designprocessen.

2. Samtal

Under projektets gång har jag sökt upp några personer för att få synpunkter på mitt arbete eller för att få veta mer om deras.

3. Formgivningsprocess

Två separata projekt där processen har varit olika.

Att jobba helt parallellt med dem blev för splittrat upptäckte jag snabbt.

Därför har jobbat periodvis (ca 1 vecka i taget) i huvudsak med det ena projektet och haft uppehåll med det andra.

- Den ”snabba” möbelen

Problemlösning; konstruktion, materialegenskaper, återvinning

Metod: skissa i full skala, testa konstruktioner.

- Den ”långsamma” möbelen

Mer inåtvänd konstnärlig process.

Metod: Läsa och formulera mig. Skissa i rhino, sedan i full skala.

UPPLÄGGNING OCH GENOMFÖRANDE

1. Serial: Bordet är gjort enligt följande princip:

“Dematerialisation”

*This term generally refers to a reduction in the quantity of, and the more eco-efficient use of materials in products. It can refer to production-side initiatives such as light-weighting or use of recovered materials, or more radically, products designed for closed-loop take-back and components or materials reuse”*³⁰

-Bordet måste vara lätt och isärtagbart för transporter och återvinning.

-Materialen måste gå att separera för att kunna återvinnas.

Form och funktion, med vissa kompromisser angående funktion, måste man t.ex kunna stå på alla bord? Är det värt resurserna?

³⁰ www.edf.edu.au, The EcoDesign Foundation Australia

Jag har redan innan examensarbetet intresserat mig för pappersmöbler.

Lättheten och känslan av tillfällighet tilltalar mig.

Det är ett material som vi kan producera lokalt.

Ett material vi använt länge och har stor erfarenhet av, samtidigt som det har hänt mycket de senaste åren i förpackningsindustrin.

Inspirerad av japansk papperskonst samt den japanske arkitekten Shigeru Ban bestämde jag mig för att börja jobba med pappersrör.

Hans byggnader är eleganta och intelligenta. Han utforskar material och konstruktioner.

I de byggnaderna associerar man inte papper med något billigt eller tillfälligt, snarare tidlöst.

Jag bokade tidigt ett möte med Anders Moberg på Svanen Miljömärkning, för att stämma av och få synpunkter på materialvalet.

Han tyckte att papper var ett logiskt material för bordet, men undrade om man inte skulle behandla ett pappersbord som en förbrukningsvara, därför att materialet väcker sådana associationer.

Sedan kontaktade jag en fabrik och fick rörprover för att skissa.

På olika sätt försökte jag montera ihop dem.

I knutarna testade jag träpluggar av olika slag liknande Ban's konstruktioner.

Eftersom jag inte ville limma ihop trä och papp försökte jag spänna och kila ihop konstruktionerna.

Pappersrören var rätt svåra att arbeta med, oelastiska och ganska sköra.

Eftersom jag tyckte att de tillförde så mycket rent estetiskt, ville jag ändå använda dem.

Så småningom kontaktade jag Sergej Gerasimenko, som driver företaget Returdesign på Kungsholmen.

Returdesign har funnits i 15 år.

Sergej Gerasimenko tillverkar själv och säljer sina möbler, som mestadels är gjorda i wellpapp.

Jag ville se hur han löst konstruktioner och ytbehandling, samt hur han såg på sina möbler och vilka kunderna var.

Gerasimenko ser inte möblerna som slit och slängmöbler, menar att de håller länge och att wellpapp är ett effektivt material, att föredra framför t.ex spånskiva som är mycket tyngre och innehåller formaldehyd.

Möblerna ytbehandlas med vattenbaserade lacker, saltlösning och linolja.

Saltlösningen används för brandskydd.

Möblerna är ihopfogade på olika sätt. De enklaste är ihopvikta och kilade.

Andra är limmade eller skruvade. Gerasimenko menar att det en fråga om att hitta ett mellanläge, även om grundtanken är miljövänlighet måste ju möblerna se attraktiva ut, så att folk vill ha dem.

Kunderna är både sådana som köper av ideologiska skäl och andra som köper för att det är billigt. Han tar illa upp när han märker att folk köper bara för prisets skull.

Efter besöket började jag omvärdera min inställning till bordet.

Kanske borde min utgångspunkt vara att det inte skulle uppmuntra till snabb förbrukning, utan istället försöka höja materialets status, precis som Shigeru Ban gör med sina eleganta pappersbyggnader och möbler.

Jag har ju valt papper därför att jag ser kvalitét i materialet.

Eftersom pappersrören var svåra att jobba med bestämde jag mig för att prova att införa wellpapp i konstruktionen.

En sandwichkonstruktion till skiva, med veckad wellpapp verkade ha potential både estetiskt och hållbarhetsmässigt.

Jag kontaktade Kappa Mälarwell, ett stort företag med flera fabriker i Sverige.

På fabriken i Gävle erbjöds jag att få komma på studiebesök och att få hjälp med material.

Jag åkte dit och fick hjälp av deras vänlige konstruktör, Lars Petterson.

Han rekommenderade en tjock och styv wellpapp 7 mm, till höljet i konstruktionen, och en 3 mm tjock till den veckade delen inuti.

Eftersom arken vi jobbade med var i en begränsad storlek fick vecken i wellpappen läggas tvärs emot kanalerna. Att lägga dem i den andra riktningen hade medfört en ännu starkare konstruktion, men Lars trodde inte att det skulle bli några problem med hållfastheten.

Delarna till skivan skars ut med stor precision av en cad-styrd skärmaskin.

På Kappa fick jag också en rundtur på fabriken.

Wellpapp har funnits länge.

På senare tid har man börjat blanda pappret med andra material som tex. plast för att få förpackningar som klarar nya krav.

Kappa gör två typer av wellpapp med plastskikt; paraterm och parateen, den ena med plastskikt utanpå pappret och den andra med plasten inuti pappen.

Båda typerna är återvinningsbara. (Man återvinner pappersfibrerna och förbränner plasten).

Min första idé var att kila fast wellpappen i en träplugg i bordsbenet (som bestod av ett papprör). Det fungerade inte i praktiken, för att få samma höjd på all veckad papp hade man behövt skära bort delar av den fastkilade pappen, vilket skulle försvaga konstruktionen.

Lösningen blev istället träsargar med trekantigt snitt i skivans kortändar.

För att inte behöva limma ihop trä och papp och för att uppnå ett enkelt sätt att sätta ihop bordet, valde jag att använda en sargsprint och en bult.

Sprinten har fyrkantigt snitt och ligger lös i sargen. Konstruktionen blev stark.

Till skivan skulle man kunna använda en plastbelagd wellpapp, eller klä wellpappen med en plastbelagd kartong.

Jag tänker mig att man ska kunna återanvända sargarna, metalldelarna och träpluggarna, och byta ut pappersdelarna när behovet uppstår.

2. Singular, stolen

Jag mailade Mats Theselius eftersom exklusiva långlivade möbler är hans specialitet. Han tyckte inte att det var någon idé att vi pratade om den snabba möbeln (bordet). Angående den långlivade möbeln berättade han om en forskare, vars forskning handlar om just vad vi behåller och vad vi slänger. Han menade att vi behåller de saker som vi har presterat något för att få. Förr sparade man ju pengar för att ha råd med t.ex möbler, men det är lättare att tjäna pengar nuförtiden vilket gör att man inte värdesätter saker på samma sätt anser Theselius. Han sysslar nu bl.a med att ”skraddarsy” fåtöljer, ett sätt att få kunden att känna sig delaktig i formgivningsprocessen och värdesätta möbeln mer.

Dyra material osv. kanske inte är tillräckligt för att göra den långlivade möbeln, dessutom finns sådana möbler redan.

Kanske är det bättre att använda idén och om att köpa nåt unikt? (se citat om ”Singular” s 9) En liten serie där alla stolar är olika.

Istället för exklusiva material laddas stolen med värdet av att inte vara massproducerad, att vara ett konsthantverksobjekt, en del av ett konstnärligt sammanhang.

Det är viktigt att den kommunicerar just detta.

un,ik adj. -t -a ensam i sitt

slag, enastående (saol, Svenska akademiens ordlista)

ex,klus,iv adj. -t -a förnämt

avskild; som utgör el. vänder sig till en

utvald krets; granntyckt, kräsen m.m. (saol, Svenska akademiens ordlista)

Stolen behöver inte nödvändigtvis vara vacker, viktigare att den känns udda, någonstans mellan vacker och konstig?

Varför ska man alltid tänka produkt och stora serier? Den här stolen är motsatsen till det.

Jag ägnade en del tid åt stolhistorien och funderade över material.

Rätt tidigt bestämde jag mig för att jobba med trä.

Jag hade en idé om en stolserie med en förändring som löpte genom serien, en metamorfos från pall till dagbädd.

Stolarna skulle ha ett utmärkande drag så att man kunde förstå deras släktskap.

Jag svarvade framben i verkstaden och skissade i 3D-programmet Rhino.

Stolarna blev dock ganska stela och tråkiga.

För att komma bort från mina förutfattade meningar och skisser gjorde jag collage i photoshop där olika stolar smälte samman.

Jag tyckte de såg mer spännande ut än tidigare skisser och bestämde mig för att använda ett av collagen som utgångspunkt för en ny Rhino modell.

Jag byggde en mockup av stolen efter mina Rhino ritningar.

Stolen blev sig förvånansvärt lik från datorn, men stämde inte i proportionerna och var dessutom väldigt obekväm.

Jag ändrade Rhino modellen, gjorde den högre, djupare och med mer lutning i ryggen.

Den nya mockupen blev större och skönare att sitta på fast mycket klumpigare.

Jonas Bohlin tyckte att jag skulle göra stolen mer harmonisk.

Istället för att de två stolarna i stolen ”slogs med varann” borde de harmoniera.

Vi hade en delgenomgång med Matti Klenell och Karin Lundberg.

De tyckte att jag skulle behålla det grova skissartade uttrycket som fanns i mockuperna.

Jag bestämde mig för att fortsätta jobba i samma grova stil med en ”riktig” stol.

RESULTAT / SLUTSATS

Jag tycker att resultatet stämmer väl med min problemformulering (s 10).

När jag började projektet hade jag inga tydliga bilder av produkter, även om jag visste tidigt att det skulle bli en "långsam" stol och ett "snabbt" bord.

Ett mål var att projektet skulle fungera i utställningssammanhang vilket jag tror att det kommer att göra.

Dessutom ville jag skaffa mig mer inblick i ämnet Konsumtion, formulera mig, göra ställningstaganden och hitta lösningar.

Helt enkelt att bli klarare över hur jag vill arbeta som formgivare.

Detta tycker jag att jag har gjort.

Möblerna är produkter men också illustrationer och resultat av dessa ställningstaganden.

Under projektets gång har jag dessutom hittat mycket information som jag vill följa upp i framtiden.

Bordet känns mest självklart och färdigt.

Stolarna kommer jag att fortsätta jobba med, den konstnärligare processen är svårare att bestämma hastigheten på tycker jag.

Litteraturförteckning

The Worldwatch Institute - *State of the world 2004, Special Focus: The Consumer Society*
w.w Norton & Company 2004
ISBN 0-393-05860-3

Ikea katalogen 2006

Lisa Klingström, *Hållbar tillväxt eller ingen tillväxt alls*, intervju med Jacqueline McGlade,
Miljörapporten Nr 2 2005

Lisa Klingström, *Förr eller senare ska de verkliga kostnaderna betalas*,
Miljörapporten Nr 12 2004

www.snf.se (Svenska Naturskyddsföreningen)

Katarina Bjärvall, *Vill ha mer* DN 28 nov. 2005

Peder Aléx, *Konsumera rätt- ett svenskt ideal: behov, hushållning och konsumtion*,
Studentlitteratur AB 2003. ISBN 9144042701

Niklas Ekdal, *När Kina tar bilen håller världen andan*
intervju med Norman Myers DN, 3 mars 2005

www.edf.edu.au , Ecodesign Foundation Australia

Neil Cummings och Marysia Lewandowska, *The value of things*, 2000, Birkhäuser
ISBN 3-7643-6316-9